

УДК 343.98

**Викладач кафедри криміналістики та
судової експертології Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Є.В. Зозуля**

Деякі особливості допиту свідків примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.

Свідком є особа, щодо якої у органів, які ведуть кримінальний процес, є дані, що вона володіє інформацією про обставини, котрі підлягають встановленню або перевірці у кримінальному провадженні. До предмета показань свідка належать також відомості про факти, що характеризують особу підозрюваного, підсудного та взаємовідносини свідка з ними і з потерпілим. Дача показань є обов'язком свідка.

Показання свідків не можуть бути основані на здогадках, вони мають вказувати на джерело, з якого одержали інформацію про обставини, що охоплюються предметом доказування у кримінальному провадженні.

При допиті свідків необхідно детально з'ясувати обставини здійснення примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, взаємостосунки між активними учасниками групових злочинів, види загроз і характер насильства над потерпілими і їх родичами; кількість нападаючих, їх прикмети; про що говорили між собою (звернути увагу на жаргон, клички, імена, особливості мови); яка зброя була у злочинців (тип, марка, зовнішній вигляд); яким транспортом користувалися (тип, мазка, зовнішній вигляд, зовнішні ознаки, номерні знаки); в якому одязі були вимагачі (фасон, колір, фактура матеріалу); загальні і приватні ознаки цінностей, якими заволоділи злочинці (вигляд, упаковки, помітки на купюрах, облігаціях, заводський номер і т.д.).

Не слід обмежуватися тільки докола очевидців злочину. Для з'ясування умов, що сприяли здійсненню примушування, а також в цілях вживання профілактичних заходів, необхідно допитати співробітників свідків, членів їх сімей, знайомих, друзів.

В предмет допиту можуть входити обставини, що сприяли здійсненню примушування. Практично предметом допиту можуть бути будь-які обставини, що мають значення для встановлення істини по справі, що розслідується.

В процесі спілкування з допитуваним, слідчий обирає найефективніший, із його точки зору, варіант поведінки. З урахуванням ситуації він намічає певний тактичний прийом або систему прийомів, які повинні привести до досягнення наміченої мети.

Дача свідком правдивих свідчень - це найпоширеніша ситуація, характерна для більшості випадків розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань, але інколи перші умисно перекручують відомі їм факти, відмовляються від раніше даних свідчень тощо. Мотиви такої поведінки можуть бути різними: вплив на свідків та потерпілих з боку осіб, які не зацікавлені у встановленні істини; боязнь помсти з боку підозрюваних, обвинувачених та їх оточення; бажання "вигородити" винуватих або пом'якшити їх вину; бажання потерпілого перебільшити розмір спричиненої шкоди або приховати віктимність своєї поведінки тощо.

До найбільш поширених ситуацій, які мають місце під час допиту свідків, можна, зокрема, віднести такі:

- 1) обставини події, яка розслідується, дійсно відомі свідку, і він про них розповідає;
- 2) свідок заявляє, що йому нічого не відомо про обставини, про які його допитують, але в справі є достовірні дані про те, що йому насправді все відомо;

- 3) обставини, які встановлюються на допиті, свідком особисто сприймалися, але він не дає про них показання в зв'язку з тим, що забув їх або недостатньо чітко їх сприймав;
- 4) допитуваний дає невірні свідчення в результаті помилки: несприйнятливі умови спостереження, їх короткотерміновість, віддаленість об'єктів спостереження, недостатня освітленість, вплив різного роду суб'єктивних факторів тощо;
- 5) показання свідка є правдивими, але суперечать матеріалам справи, які слідчий вважає безспірними;
- 6) відомості, які повідомляє особа під час допиту, є завідомо неправдивими.

Таким чином бачиться необхідність детального вивчення питання допиту свідків під час розслідування примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань .